

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztői szállás:

Külső-monostortutca 381. sz.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorát 1-ször 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Vogelmérnél (Wollzeile 9. sz.).

Nyilvántartási cikkek sora után 20 kr. előleg behajtása mellett a szerkesztőséghez emzindendő.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltek.

Minden e lap hetenkint háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délel.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Előfizetési felhívás

„K. KÖZLÖNY” 1868. évi folyamára.

A „K. Közlöny” előfizetési ára:

Egy évre	12 forint o. ért.
Félévre	6 „ „ „
Évnegyedre	3 „ „ „
Egy óra	1 „ „ „

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Választási mozgalmak Kolozsvárról.

Városunk választópolgárai ma délután tartják meg tizedenként azon értekezleteket, melyeknek természetesen kell megelőznie a főértekezletet, hogy a közvélemény lehetőleg önmagából fejlődve, nagyobb s öntudatosabb egyértelműséggel nyilatkozhassék.

Mindazon polgártársainkat, kik a szabadelvű jobboldali párthoz tartoznak, kik Deák Ferencz s az országgyűlési többség hazafias és gyakorlati politikáját, s az ennek alapján hazánk jobb és nagyobb jövőjét biztosító vívmányokat méltányolni tudják, ünnepélyesen felkérjük, hogy e tizedenkénti értekezleteken minél számosabban vegyenek részt.

Tegyék azt, s mint a szabadelvű jobboldali határozott hivat, kik hivatala vannak biggadtabb hazafias nyilatkozataikkal a város közvéleményének méltó kifejezést adni, teljesítsék legszebb polgári kötelességüket!

Tegyék azt, s bizalommal, de komolyan kicsereelve gondolataikat választópolgártársaikkal, igyekezzenek odahatni, hogy a közjó érdekében helyreállítsák azon sajnosan megzavart egyetértést, azon példás összetartást, mely e derék város polgárainak közvéleményét ösdióktól fogva jellemző, s mely annak súlyt és befolyást kölcsönzött a legnyomasztóbb időkben is, oly időkben, midőn edes hazánk egét komor felhők borították, s reményeink láthatárán csak alig derengett a távolban a szabadság napja, mely a egész melegével ragyog fejünk felett, s melynek verőfényében melegednek ma azok is, a kik — Isten bocsássa meg nekik! — csak ócsárolni tudják a gyakorlati magyar politika által kivívott jobb helyzetet!

Mi nem kétkedünk, sőt az utóbbi napok alatt megindult választási mozgalmak köréből szerzett adatok alapján bizton tudjuk, hogy választópolgáraink körében a szabadelvű jobboldali párt túlnyomó többségben van, s ahoz sok magabizálott polgártársunk csatlakozott s naponta csatlakozik. Mindazonáltal kívánatos, hogy a barátságos capacitatio terén, melyre a tizedenkénti értekezletek alkalmat nyújtanak, megkísértsék a minél szélesebb körű régi egyetértés, s egyértelműség helyreállítását, mi által csak Kolozsvár tekintélyének fénye, közvéleményének súlya, polgári életének békés fejlődése nyer. És mi, hiszszük, hogy e ezél el is fog érteni, ha polgártársaink pártkülönbség nélkül teljes polgári önzettel visszautasítanak minden illetéktelen befolyást, melylyel nem városi jogosult polgárok, s nem szavazók a multkor beleavatkoztak a pártmozgalmakba.

Pest, január 2. 1867.

Alig szólhatunk valamely fontosabb tárgyról az erdélyi részek érdekében, mint az ottan tervezett vasúthálózat kérdéséről.

E tárgyban elmondottam egykor nézetemet annyiban, a mennyiben magát a miniszteri munkálatot véve alapul, annak kiegészítése legkönnyebben eszközölhető lehetett, kimutattam kiválólag annak szükségességét, hogy M. Várhely Régenen át a besztarcei és gy-szentmiklósi vonalokkal összeköttetésbe hozandónak decretáltassék.

E részben azon érvek, a melyeket akkoron felhoztam, ma is állanak, s az elmondott eszméket azon közvetlenebbül érdeklött hatóságok, melyek e tárgyban a miniszteriumhoz felirtak, szintén elfogadták.

A mi azonban a Nyugatról Keletre áthúzódó egész vonal ductusát illeti, e részben úgy az ipar s kereskedelmi, mint a gazdasági szempontok kiválólag szólának azon

nézet mellett, melyet Maros-Várhely képviselőtestülete a közlekedési miniszteriumhoz intézett feliratában kifejtett, s melynek eszméit, a mint tudom, Maroszáék központi bizottmánya is elfogadta.

Ezen feliratban azon vonal sürgettetik, melyet az erdélyi vasút építésére alapult társulat is legelső tervében fölvetett, s melyet nem azon szempontokért kelle föladni, a melyek a vasútépítéseknek egyedül lehetnek irányadók: minő p. o. a rövidség s a biztonság s jövedelmezőbb emporiumok, de föl kelle adnia még mielőtt tanulmányoztatta volna ezen vonalt, egy politikai csatározás miatt, mely által a tisztán anyagi és industrialis érdekek is egy romboló politikai irány zsákmanórává karoltattak fel, s melylyel szembe a kivétel lehetősége oly érdekek legyezetését követelte, a melyek ily kérdéseknél, rendezett viszonyok közt irányadók nem lehetnek.

De még ennél is fontosabb indok az eredeti terv felhagyására az volt, miképp a harez két vonal pártolói közt valamelyik vonal léte vagy nem léte felett folyt, s ennél fogva a kolozsvár-brassói vonal pártolónak oly tervet kelle elfogadniok, mely az arad-fehérvári fölöslegessé tegye.

Ezen törekvést elérni nem lehetett, az arad-fehérvári vonal megmaradt, s a várad-kolozsvári vonal is engedélyeztetett, sőt sürgetősége is kimondatott.

Igy tehát két irányból hat be a vasút-vonal Erdélybe, s ez lényegesen megváltoztatja ezen kérdést, miután az arad-fehérvárhadrévi fő- és szebeni szárnyvonal által, Erdély déli részének elég levén téve, s alkalmas vonalba a fehérvári várerőd is bevonatván, többé a Keletre irányuló vonal érdekében nincs szükség más szempontokat szem-előtt tartani mint azt, hogy e vonal minél rövidebb legyen, s Erdélynek termelő és termő, valamint kereskedelmi pontjait minél nagyobb mérvben érintse.

Kérdésben kívül ennek azon vonal felel meg, a melyet már Széchenyi István mély belátó szelleme felkarolt, s mely az erdélyi vasúttársaság első tervében helyet foglalt, s melyet éppen most M. Várhely képviselőtestülete annyi alapos érveléssel és indokkal ajánlott a közlekedési miniszterium figyelmébe.

Maga a törvényhozás e czélt szemelött tartva, annak elérhetőségét kizárni nem akará, midőn legutóbb a vasúttokról előleges intézkedést tett, s az erdélyi vasút felépítésének szükségét kimondá.

Ekkor az előbbi fogalmazásokban a kolozsvár-brassói vonalnak közép állomása is ki voltak mondva, azonban az erdélyi képviselők közbenjárására ezen közép-állomások megnevezésai a Bömehez képviselő által mindayjunk jóváhagyásával benyújtott indítványból is kihagyattak s a vonalnak csak két végpontja említett meg, s e képp lett az országos határozat is e tárgyban épp a végett, hogy e részben sem a törvényhozás részletes intézkedései, sem a technikai kérdések körébe eső, s könnyen egyik vagy másik pont előnyét kiütető eredmények kelle méltatásai ellenében, valamely kora határozat anticipáltassék.

Azon egy-két szózat, a mely e kérdés miatt az erdélyi s jelesen a székely képviselők ellenében emeltetett, éppen nem méltányos és semmi alappal nem bír.

A képviselők előtt e részben csak anynyi határozat ment át, a mely az erdélyi vasút végpontjait, Kolozsvárt és Brassót állította meg; a további intézkedés a törvényhozás asztalára csak is később kerülend.

A miniszterium e tárgybani tervét kidolgozta, de a dolog természete szerint ebb a képviselők befolyására meg nem hivatott, sőt midőn a miniszterium ezt befejezte közreadta, a képviselőház el lévén napolva az erdélyi s székely képviselők éppen Pesten sem valának s mindnyájan otthon család tüzhelyeiknél látták legelőbb e munkálatot.

Mindenesetre pedig ahoz szólásuk csak akkor leendő, mikor a miniszteri tervet ház asztalára kerül, s csak aztán hozhatna aztán otthon itéletet a székely képviselők el vagy el nem mulasztásai felett.

Altalában itt meg kell jegyezmem, hogy

némelyek összetévesztik a képviselőket a miniszterekkel, hatáskörükre nézve, s oly kérdésekért, melyek az utóbbiak körébe tartoznak, s a miért az utóbbiak felelősek, a képviselőket akarnák felelősökké tenni, holott lehetnek egyes dolgok, melyekért a képviselők éppen úgy zúgolódnak, de segítenők azon egyszerű okból nem áll hatalmukban, mert nem ők a miniszterek, nem ők a gubernium, s nem ők az erdélyi részek kormányzója.

A vasútkérdésnél is ilyen formán járunk, még a képviselők elébe e kérdés részleteiben nem került, s már többen zúgolódtak, hogy a képviselők miért engedtek a miniszteriumnak oly munkálatot készíteni, a minőt készített.

Egyébiránt ildomosabban kormány el nem járhatott, mint a hogy e kérdésben eljárt a közlekedési miniszter úr, a midőn tervezetét jó előre éppen azért adta közre s közölte a hatóságokkal, hogy véleményeiket abban nyilvánítsák, a mely vélemények úgy a kormány, mint a törvényhozó-testület alá kerülvén, a helyes és méltatható igények mind inkább kielégíttessenek.

Hogy a kormány és törvényhozás ily helyeseknek és méltathatóknak fogja majd itelni azon igényeket és érveket, melyeket Maros-Várhely figyelemreméltó felírásában kifejtett? azt előre meghatározni nem tudom; én azonban ezen felirat igazságait oly alaposoknak tartom, hogy ha az ellen bebizonyítható technikai akadályok gátot nem vetnek, teljes meggyőződéssel csatlakozom azokhoz, s hiszem, hogy igen sokan lesznek, kik a mellette szóló legfontosabb érveket kellőleg méltatni fogják.

Mert kérdést sem szenved, hogy miután az arad-szebeni s fehérvári vonal ténynyé vált el kell enyésznie azon követeléseknek, a melyek arra voltak számítva, hogy e vonal ne legyen, s miután e vonal létesülte által, egyes kereskedelmi pontjaink a vasúthálózatba másképp is bevonatók, nincs szükség, hogy a keleti fővonal kitéréseket tegyen, hanem a legrövidebb úton kell azt kivinni, miután a rövidebb vonal a szállítási olcsóságát is vonja maga után, a mi a kereskedelmi vonaloknál nemcsak lényeges, de éppen főkérdés.

A M. Várhely által felhozott eredeti, a Széchenyi-féle nézetet követő terv szerint a kolozsvári vasút Hadrévtől felmenne a Maros völgyén M. Várhelynek, onnan a Nyárad völgyén fel Köszvényesenél a Szakadás-hegyen, Szovátán s a parajdi sóbánya helységén át Udvarhelyen keresztül irányulna Brassónak, eleget tévén Medgyes és Segesvár kereskedelmi érdekeinek, valamint a szebeni szárnyvonal kérdésének azáltal, hogy egy összekötő vonalt indítványoz Tövisztől Udvarhelynek.

Azon tervbe vett irány, egy eszményi egyenes vonalt gondolva minden valószínűséggel a legrövidebb volna, és Erdély legfontosabb pontjait érintené, u. m. a Mezőség, Várhely vidékét, a parajdi bányát, Udvarhelyt, s aljában haladna el a gyárválalatokra leginkább képesített székelyföldnek.

A kérdés azonban az, ha nincsenek-e ott oly technikai akadályok, a melyek ezen vonaltól a vállalkozót visszartentessék?

Mert határozhat az országgyűlés akár mit, és tervezhet a miniszterium bármiképp, a kérdést főleg az dönti el, hogy melyik vonalra kap inkább építő-vállalkozót, és így az országgyűlés csak is oly vonal mellett határozhat, a melyről biztos, hogy a miniszterium által kivitetheti.

Ha tehát a m. várhelyi tervezet eszményileg legcélszerűbbnek is látszik, hogy czélt lehessen érni, tisztába kellene annak előnyeit hozni technikai szempontokból is.

Nem lévén most kezemen Erdély specialis földrajza, csak emlékezetemből szólhatok a technikai kérdésekhez.

Valószínűnek látom, hogy a Szakadaton a vasutát át lehetne vinni, de ehez is bővebb megvizsgálás kívántatnék, mert tudva van, hogy a kő-út átvitele is sok akadályokba ütközött, s minden erőlködésekre alkalmas út ma sem lett volna.

A korondi hegy, az ugynevezett Kalenda, ma már mindjárt Korondnál kezd emel-

kedni, s miután túl is nagy magaslatáról lankásan száll le, roppant hosszú átfúrás igényelne, s akkor is nagy kérdés marad még, ha valjon a korondi völgy és a farkaslaki völgy tengerszintjei magassága között nincsen-e lényeges különbség? mert utóbbi esetben könnyen megtörténhetnék, hogy a tunnel tulsó fele ablakként állana, az alatt maradó völgy felett, vagy ha a tulsó völgy volna sokkal magasabb, a földbe vezetne az alagút.

Meglehet azonban, hogy ily technikai akadály esetében e hegyet meg lehetne kerülni a Küküllővölgyből Etéd felé vonuló völgynyílásban, hol aztán Tarcsafalva körül részint kisebb, részint megkerülhetőbb hegyek jelentkeznek, s talán jobb sikerrel lehetne a vasutat elvinni Keresztturnál. Mindenesetre azonban tény, hogy ezen vonalon legalább is két nagy vízvázlasztó hegyláncolat technikai akadályát kellene leküzdeni, a mi a másik vonalnál nem áll, s így emennek egyelőre a technikai kérdésekben előnyt látszik nyújtani.

Miután ezen akadályok lehetőségét ignorálni egyelőre nem lehet, ezen vonal melletti érvek alaposságát, mely a törvényhozás elhatározására nézve főfontossággal bír, határozottan be kellene bizonyítani technikai tekintetből is, s e czélra a székelyföldön egy társulatnak kellene alakulnia, a mely ezen vonal előmunkálatait legalább annyira megtétesse, a mennyire a miniszterium által projectált másik vonalon meg vannak téve, hol már a technikai akadályokról nincsen szó, a tett előmunkálatok s tanulmányozások bizonyítékai szerint.

Ha a székely képviselők határozott adatokkal, szakemberek előtanulmányozásaival bebizonyíthatnák, hogy a m. várhely-udvarhelyi vonal előnyösebb s épp oly könnyen kivihető, mint a másik, akkor megdönthetlen érveket hozhatnának fel ezen ductus mellett azon államgazdasági s közipari szempontokban, melyek ezen irányra nézve előnyösebben ütnek ki.

Erről kellene gondolkozni s ez irányban tenni valamit a székely képviselők ellenében oly nagyon is előlegezett recriminációk helyett.

Kérdésben kívül annak idejében, midőn a vasút kérdése szőnyegre kerül s a székely képviselők hozzá szólhatnak, hiszem, hogy mindenik lelkeből fog azon lenni, hogy a két székely főbb város a keleti vonalba bevonassék, azonban a ki komoly eredményt óhajt, nem tagadhatja meg azt, miképp ennek elérése ugy biztosabb, ha megdönthetlen érvek s bebizonyítható állítások emelkednek a védelembe vett nézet mellett.

Azonban ugy a földirati, mint kivált a kivitel technikai kérdéseit a helyszíneni szaktanulmányozás előmunkálatai által lehetne tisztába hozni, s éppen ennek hiánya az, a mi részemről engemet ama vonal sorsa felett annál inkább aggódhat, minél inkább óhajtánám, hogy éppen azon vonal lenne legrövidebb, legcélszerűbb s legbiztosabban kivihető.

Ez irányban ha valamit tethetne a székelyföld intelligentiája, lényegesen használna a kérdésnek s alapot adna a székely képviselők föllépésének.

Miután azonban ily társulat alakítására Erdély nehéz pénzviszonyai közt nehezen van kilátás, óhajtandó volna, ha a miniszterium fontolóra vevén azon nyomós érveket, a melyek a mellett hozattak föl, hogy e fővonal a székely városokat is érintse, könnyebben rendelkezhető erejével végrehajtaná e vonalon is a szükséges előmunkálatokat, s eszközölné azt, nehogy adatok hiánya miatt oly fővonal építtessék, a mely a főbb érdekeknek nem felel meg, s a mellett Erdély legéletrevalóbb népét a közlekedési vonalból kiejti.

Semmi akadály egy oly vonal megállítására, a mely a legrövidebb s Erdélynek a productio különböző nemeire legalkalmasabb pontjait, s azok közt Erdély legdúsabb só-hegyét érintené.

Ily áthághatlan technikai akadályt pedig a Kalenda hegyben éppen nem hiszek, mely nem tartozik a székelyföld zordonabb s öszi klákból alakult hegyei közé; minden kérdés itt csak annyi, hogy a hegy talaja, vagy

is átmérője, hosszúsága vonalt foglal magába, s így a tunnel építése költséges lesz, de e kiadási többletet valószínűleg kipótolná az egész vonal rövidebbsége, s az építkezés szükséges fa-, vas- és kőanyagok nagyobb közelsége, valamint jövőre e vonalon a szükséges tüzelő-fának tetemes olcsósága, mely a vasút jövedelmének lényeges tényezőjéül szolgál.

A m. vásárhelyiek tervezete szerinte nincs mellőzve azon városok érdeke is, melyek a vasút feletti hosszas harc alatt a kolozsvár-brassói vonal érdekeihez csatlakoztak, mert ezen terültségre Tövisről egy ötszekerítő vonal indulna ki Medgyes és Segesváron át Udvarhelynek, melyből Kis-Kapusnál szakadna ki N.-Selyken át a szebeni szárnyvonal.

Tehát méltányossági szempontból sem lehet e tervezetet ignorálni, mert ezáltal Medgyes és Segesvár is oly közel jutnak a központi vonalhoz, hogy kereskedelmük s ipari fejlődésük mi hátrányt sem szenvedend, s a keleti és déli vonalok összekapcsolásának központjaivá válnak.

Ezen s a vásárhelyi feliratban felhozott több specialis indokok valóban méltók arra, hogy a közlekedési miniszterium maga is tanulmányoztassa ezen irányt, s a szakemberek is hirlapi discussio alá vegyék e kérdést, mert mindnyájunk főcélja csak az lehet, hogy az Erdélyt áthúzódó vasút minél jutányosb, minél rövidebb, s ama terület államgazdasági s kereskedelmi érdekeinek minél inkább megfelelő legyen.

Dózsá D.

A békes jellemű erdélyi képviselők. *)

A régi „Hon“-tól elszakadt új „Hon“-ban, a régi Jókai elveit desavouáló új Jókai, ki 1867. év végén levetkőzte az ő embert, hogy 1868. elején felöltözhessen az új embert, megemlékezett programmszerű cikkében az erdélyi képviselőről is, úgy jellemezvén őket, mint annyira békeszeretőket, hogy annak következtében nem is merték az unió végleges szabályozását sürgetni.

A hibáztatás általában van kimondva minden erdélyi képviselőre, pártkülönbség nélkül, s éppen ezért nem is érezhetem magamat hivatva az összes vádlottak nevében szólani, a kik arra nincsenek is szorulva; de azért el nem mulasztatom, hogy a magam nevében egypár igénytelen észrevételt ne kockáztassak.

Talán nem lesz szerénytelenség, ha azt merem állítani, miszerint az erdélyi képviselők között utóljára is akadna egypár, kik Erdély viszonyait, földrajzát ismerik legalább annyira, hogy nem lőnének oly nemli bakot, mint midőn Jókai egy regényében a Szamost Háromszékre varázsolta át.

Azonban a bakot Jókai, a regényíró lőtte, a regényirodalom terén történt ily botlások pedig nem vonnak maguk után nagyobb szerű következtetéseket, s az olvasó szívesen volt elnéző azon élvezetért, a melyet a regény különben nyújtott; de vigyázzon Jókai barátom, mert ennél kisebb szerű botlások is nagy horderejűek lehetnek a politikai téren.

Meg merném nyugtatni Jókai barátomat arról is, miszerint az erdélyi képviselők közül többen már akkor működtek az unió érdekében, a mikor Jókai alig foglalkozott Erdélyre vonatkozólag egyéb-vel, mint azzal, hogy regényes történelméből, regényei számára adatokat keresgél.

Tehát azt mondja Jókai, hogy az erdélyi képviselők béktülekények. Ha jól emlékszem, ugyanezt mondta volt Zebulon, s én részemről Jókaitól is, Zebulonól is elfogadom e czímet, mert arról vagyok meggyőződve, hogy az összes hazának, de különösen a Királyhágnak tul fészkes résznek érdekében az van, hogy béke uralkodjék künn és a hazában, csak ez esetben levén biztos kilátás arra, hogy hazánk alkotmányos szabadsága, területi ép-sége biztosított fog, s nemzetünk anyagi ügy, mint szellemi erőben kellőleg gyarapodhatik.

Azonban nem fogadhatom el azon vádat, mintha az erdélyi képviselők csupa béktülekény-ségüknel fogva nem mertek volna az unió végleges szabályozása érdekében fellépni.

Jókai barátom bizonyára éppen úgy meg van győződve, mint én; vagy bármelyik képviselő arról, miszerint nem szükséges valami nagy bátorság ahhoz, hogy az ember a képviselőházban egyelőre elkészített dictiót elmondjon, indítványt tegyen, vagy a miniszteriumot interpellálja, ha mindjárt oly tárgya is, mely voltaképpen nem is interpellatio tárgya.

Meg vagyok győződve arról is, hogy ha Jókai, midőn programja megírása végett asztalához ült, előbb átgondolta volna, mik történtek pár év óta és közelebbről Erdélyben, s visszaemlékezett volna, micsoda stadiumban áll ma az unió végleges szabályozása, ily váddal nem illette volna az erdélyi képviselőket, mert azt róla feltenni nem akarom, hogy csupán gyanúsítási vágy vezérelte volna tollát.

Állítom pedig ezt azért, mert jól emlékszem, hogy az erdélyi képviselők megjelenése után csakhamar egy bizottmányt nevezett ki a képviselőház a végett, hogy az unió végleges szabályozásával

*) Sietünk átvenni a „Pesti Napló“-ból ezen derék cikket. Szerk.

készítsen egy törvényjavaslatot. — Ez eljárásába a háznak az erdélyi képviselők belenyugodtak, s nem emlékszem, hogy maga Jókai is ez ellen felszólt volna, vagy az unió szabályozására vonatkozólag valami javaslatot tett volna. — Állítom továbbá azért, mert a miniszterium kinevezetése után, midőn Deák Ferencz interpellálta a miniszteriumot az iránt, akar-e és mikor a ház elébe az unió végleges szabályozása tárgyában törvényjavaslatot adni, s a miniszterium erre azt felelte, hogy még a jelen országgyűlés alatt meg fogja ezt tenni, az összes ház és így Jókai is belenyugodott a miniszterium feleletében.

Ezen eljárásában a miniszteriumnak és a háznak az erdélyi képviselők is megnyugvásukat találták, mert e lépés által az unió végleges szabályozásu kérdése, a lassu bizottmányi tárgyalásból kivételt s a gyorsabb, valóságos alkotmányos tárgyalási modor kerékvágásába vezetett, s mert biztosítva lettünk arról, hogy a tárgy még a jelen országgyűlés folyama alatt véglegesen el fog intézteni.

Ily állásban a dolognak ismételve sürgetni a házat, vagy újabb interpellálni a miniszteriumot, nem lett volna egyéb, szereplési viselkedés, mely betegségben hogy nem sielődnék az erdélyi képviselők, azt nekik hibául tenni ki, része arról, helyesnek nem tartom.

Azonban még más körülményekből is megmagyarázható az erdélyi képviselőknek Jókai által hibáztatott maguktartása, ha gyanúsítani s a gyanúsítást a képviselők elleni izgatásra használni nem akarjuk. Ugyanis:

A Schmerling Nádasdy-féle kormány szent István koronája eldarabolása éppen Erdély külön-szakításán s a birodalomba való bekebelezésén akarta kezdeni, s ez irányban oly lépéseket tett, a melyek az uralkodó compromissiója nélkül csak a koronázás után voltak jóvá tehetőek. Ezt tudva az erdélyi képviselők, meg voltak nyugodva, midőn látták, hogy a miniszterium az 1848. alapokra állva, az erdélyi cancellariát megszüntette, s Erdély kormányát kezébe vette; midőn a koronázási okmányban Erdély külön megemlézése gondosan kikerültetett; a midőn a koronázás előtt hozott törvény-cikkekben az 1847—48 diki pozsonyi VII. s az 1848. kolozsvári I. és II. unió törvény-cikkék érintetlen hagyatván, ez által azoknak a magyar királyné névze kötelező ereje czúntára is fenntartott.

Még jobban biztosított arról, hogy a miniszterium kellő tapintattal, de következetesen halad a teljes unió felé, az, hogy a megkoronázott magyar király, csakhamar megkoronáztatása után, az 1863—64. szebeni tartománygyűlés határozatait, hozott törvény-cikkjeit megsemmisítette s az 1865. kolozsvári külön erdélyi országgyűlést végkép feloszlatta.

Ezenkívül megnyugtató volt csekély belátásom szerint a miniszterium eljárása az unió végleges szabályozására nézve a koronázás után is azért, mert a fölve, a teljes egyesítés elve, felismerhető a miniszterium intézkedéseiben. Ugyanis mellőzve egyebet, nemde kétségtelen bizonyossága ennek a legfelsőbb törvényeknek beolvasztása a bétszemélyes táblába, s az államvagyon együttes kezelése.

Megvallom, én ez által, ha az unió végleges szabályozását megelőzőleg, a hozandó törvény-cikkbe igatandó egyes kérdések egy része, köz-igazgatási uton az 1848. törvények alapján megoldatik, az uniót nem csak kockáztatva nem látom, sőt tetemesen könnyítve hiszem. — Ugyisint meg vagyok győződve arról is, hogy oly gyökeres átalakítások keresztülvittele, mint a milyeneknek Erdélyben kell keresztülvitetni, sokkal több tapintatot, időt igényelnek, mint egy vezérezkírás, s ennél fogva hazánk és különösen Erdélynek rossz szolgálatot tettünk volna, ha idő előtti sürgetésekkel a kedélyek izgatottságát fokoztuk volna.

Szabad legyen még megemlítenem, hogy ha Jókai visszaemlékezett volna az erdélyi alkotmányos párt 1863—64-i magatartására, a midőn egyedül hagyatva, oly példátlan kitarással vitta az elkeseredés harcát az akkor mindenható központosító kormány ellen, hazánk s különösen hazánk területi ép-sége érdekében; ha figyelt volna, mekkora áldozatkészséget tanúsítottak a vidékek, egyesek s a magyar és székely nép, midőn ijeszítgetések, igéretetek s a választások többszöri ismétlése által sem sikerült a kormánynak az alkotmányos érzelmeit magyar és székely elemet a szebeni tartománygyűlésbe belevinni: akkor meg lenne győződve arról is, hogy az erdélyi képviselőket nem kell unszolni a politikai bátorságra, s hogy találkoznak bizonyára köztük többen, kik minden unszolás nélkül, ha nem is teszik éppen azt, a mit Jókai óhajtana, de készek bármikor a baza érdekében a hatalommal szembe ugrni, mint a hirlapi insinuatiókkal szemben független állást foglalni el.

Id. gróf Bethlen János.

Levelezés.

N.-Szobon, decz. 26. 1867. — Azon fekete pontok, melyeket bizonyos éles szemek Európa határára a nyáron észleltek, azóta akkorára nőttek, hogy már fekete homály alakjában hazánk egének egy nagy részére is kiterjedtek, s ha az átmeneti korszak, melyben jelenleg élünk, tavaszig

még tart, mire biztos a kilátás, ugy bizonyosak lehetünk benne, hogy Magyarország s vele a birodalom szertemegy, dákórománia a Tiszáig kiterjed, s a pánszlávismus valódi muszka étvágygyal minket magyarokat mindenestől elnyelend.

Igy vannak megírva ezen szörnyű jóslatok a Cumaei Sybillának anno Domini 1867. a néhai Bach-rendszer egyik szebeni titkos archivumában felfedezett bűbajos könyvében. Annyi igaz, hogy ezen rendszer itteni számos maradványai krokodil könnyek sűrű hullatása mellett szelvényben beszélnek ezen nálok erősen meggyökerezett hiedelmet, melynek folytonos recitálása nekünk magyaroknak émelegős ugyan, azonban nolens volens túrtünk kell, mert a mostani alkotmányos világban nyelvet mindenkinél szabadon lehet használni.

A közmondás azt tartja: Ha akkora ellenségség van, mint egy bolha, nézd azt elefántnak. Mi pedig a fentebbi tapasztalat nyomán azt mondjuk: ha akkora pontocska látsz az égboltozaton, mint egy bolha, nézd azt fergetegre rejtő homálynak.

Ime egy másik példa ennek bebizonyítására. A „Hermannst. Ztg.“ a minap pápaszemét föl-tévé, rögtön egy fekete pontot jelezte a nagy medve csillagzatában, valami conflictus alakjában, mely egy állam-gymnasiumi tanár, s ennek tanítványai között a szokottnál nagyobb mérvben tört volna felszűre.

És ki képzelte volna? Ezen fekete pont is kinőve magát, nem is valami fekete fellegnek, hanem egy vést jósló nagy haju üstökösnek.

Szó a mi szó, tek. szerkesztő úr! de baj van a háznál csakugyan.

Midőn az elhervadhatlan emlékt. Thun-miniszterium 1845-ben a szebeni r. k. közép-tanodát es. kir. államgymnasiummá szervezte át, nagymélt. Haynald püspök úr mind benszüllött tanárokat vett volt fel hivatalos javaslatába. De az erdélyiek akkor ex officio „miveletlenek“ levén, gróf Thun Leo, az osztrák bucaucatiának esebországi meleg-ágából tilteté ide által a cultura szövétnékét magasan hordozó tanári testületet.

Az óta ezen tudós testület kényelmesen egyed-áruskodik a rendelkezésre álló tanszékekkel, s egyik par excellence szellemi viadóra, nagyszeren-csétlenségnek nyilvánítá pohárköszöntésében az idei majális alkalmával is azon eshetőséget, ha valaha a szebeni es. kir. államgymnasiumnak — értsd a cseh tanári testületnek meg kellene szűnie.

Volt ugyan közöttök ezelőtti években s van jelenleg is, september havától kezdve, egy magyar segéd-tanár, hanem ezek mint ilyenek, nem okozának komoly aggodalmat. Történék azonban 1866. september havában, hogy az erdélyi udvari korlát-nokság kinevezte közéjük egy magyar ajku szak-képzett férfit rendes tanárnak. Egyszerre meg-kondul a fészharang; vége nekünk mondják; ezen magyar, igazgatónak van a kormány által kisse-melve; mi lesz majd a kulturával?

És elkezdődék az üldözés a combinált ár-mány mindennemű eszközeivel... Látván a felbő-szült urak, hogy magyar collegájuk vallási, erköl-csi és szakképzettségi tekintetben jól megilli a nyer-get, ezen irányban hasztalan rohamaikkal felhagyá-nak, s a tanuló ifjúságot kezdék ellene felhangolni.

Ezen manoeuvre jobban sikerült. Ablakbeverés, a passiva resistentiának a tanorák alatt változatos és botrányos alkalmazása, s az igazgató-ság-nak a fokról fokra növekvő kibágások ellenében tanúsított menthetetlen türelme, s több eféle izet-len csata-paték, a bajt végre a „Herm. Zeitung“-ban jelezett conflictusig érleltek.

Ildomosabb lett volna e helyett, mint mivel emberekhez illik, egymás között békében élni, s összetett vállakkal a rend és az intézet jó hirnevo fölött örködni. Azonban sic fata tulere. A sokn. mű fogások, insinuatiók és panaszok az óhajtvá várt eredményt előgre megszüllék.

A kir. főkörmányszék kiküldé egyik tanáco-sát a helyszínére, a megzavart fegyelem okainak kinyomozása végett.

Nem tudjuk, mi leend a magas kormány in-tézkedésének következménye? hanem az itteni kath. magyar szülék érdekében nem mulasztatjuk el mely sajnálatunknak kifejezést adni azon szomorú tényállás fölött, hogy az idegen ajku tanároknak magyar ajku tanártársuk irányában ellenséges in-dulata miatt, az oktatás akadályozva, gyermekeink nyugalma megzavarva, s az oly fontos iskolai fe-gyelem felbomlásnak indulva van.

Még sajnósbban éreznők azt, ha az idegen tanár urak összetartó phalanxának sikerülne derék magyar tanárunk eltávolítását keresztülvinni. Mert a mi érdekünk nem azt kívánja, hogy ezen egyet-len rendes magyar tanár is innen eltéssék, hanem inkább azt, hogy minél több magyarul tudó tanárral bírjunk.

Tételessék el inkább az idegen tanárok közül az, ki ezen sajnálatos összeütközésnek kovásza, alattomos előidőzője. Ugy sem tarthat már felette sokáig ezen gymnasiumban a cseh urak eddigi ki-záltságos monopoliuma, melynek következtében a kiképzett benszüllötték háttérbe szorítottak, s mely-ek eredménye az, hogy ifjainkól nem hazafiakat, hanem groszterreikereket nevelnek.

De várjuk el ezen fontos ügy kimenetelét, jiván a magas kormány igazságszeretében és azafiságában.

Udvarhelyszék, Sz.-Keresztur, decz. 20. 1867. (Folytatása és vége.)

Igazgató-tanár atyánkfia után Sz.-Keresztur körü esperest t. Árkosi Dénes hitbéli atyánkfia állott fel, mondván a többek között; hogy a mi oskoláink nem fejedelmi kegyadományokból, hanem, miként ezt az igazgató-tanár úr az intézet építése történelmi vázlatának elején helyesen hangsúlyozá, a hivatás egyes alaminálkodásaikból épültek, s épült ennyire például ez a sz.-kereszturi közép-tanodánk is, melyet ha tovább akarunk építeni nem nagy szavakra, hanem tettekre, áldozatokra van szükségünk stb. Igenis áldozatokra, mondjuk mi is a t. esperes úrral, elannyira, hogy nagyobb részünknek éppen a fenforgó eset alkalmával is meg kelle magunkat az áldozatokban erőltetnünk, mert örök-igazság az, hogy bármely egyházi avagy világi testületnek, éppen úgy, mint az egyes embernek, ha szegény és mégis valami nagyobb szerű dolgot, vállalatot akar létrehozni, okvetlenül meg kell erőltetnie magát pro bono publico, s ezt a magamegerőtétést, magamegróvást leginkább olyanoktól várhatja a közügy, várhatja in specie a nevelés és oktatás szent ügye, a kik annak a nemzet életébe vágó, sőt azt „Conditio sine qua non“ gyanánt föltételező fontosságát tudományuk és mivelt-ségüknel fogva leginkább beláthatják, ha akarnak. Soha sem mondott talán szebbet és igazabbat a sok szép és igaz között a Jézus Krisztus, mint a mikor ezt mondotta: Ha a só megízeltlenül, mivel sózati k meg? Mat. V. 13. Ha a Krisztus-nak valódi tanítványai és követői vagyunk és akarunk maradni, bizony meg kell magunkat tagid-nunk és a közügy építésének és szolgálatjának keresztjét föl kell magunkra vennünk.

De térjünk a dologra.

Az építkezés mi móddal leendő eszközlése tárgyában — ha a szükséges materialék be fogtak kerülni, és a törvény felkűldendő építkezési tervet a méltóságos e. k. tanács helybe fogta hagyni — egy szűkebb és egy tágabb körű bizottmányt nevezett ki az értekezleti gyűlés; amaz Jakabbázi Zsigmond, ezt pedig Dániel Gábor hitbéli atyánkfiak elnökletük alatt. A szűkebb körű bizottmány tagjai betürend szerint im ezek: Árkosi Dénes, Gáfi Sándor, Jakab Lajos, Lengyel József, Lőrinczi Gergely, Marosi Gergely, Pálfi Lajos, martonosi Pálfi Sándor és Sándor Mózes urak. A tágabb körű pedig im ezek: Árkosi Dénes, Bedő Sándor, ifj. Berde Mozes, Dimény Zsigmond, Fülöp Albert, b. Gamera Gusztáv, Gyárfás Domokos, gr. Haller József, In-czédi József, Jakab Lajos, Jakab Elek, id. Jakab János, Gáfi Sándor, Kénosi Béla, Konez Lajos, n.-ajtai id. Kovács István, Marosi János, Pakot István, ifj. Pálfi Dénes, gagyi Pálfi Mihály, Pap János, Pag Sámuel, Szentkirályi Ferencz, Szentiványi József, Szöcs Márton és Úrmösi Sámuel urak.

Mint hogy pedig az építkezéshez éppen úgy, mint a hadviseléshez legfőképpen pénz, pénz, és ismét pénz kell, mi volt természetesebb, minthogy ennek az építési értekezletnek is a sok programmi pontozások, tervezetések és dictiók után a cardo reivel, az aláírásokkal és adakozásokkal kelle megkoronázódnia. A szükség nagyságához mért s ott a helyszínen csak tiszta pénzben szinte 1300 osztr. forintba rugó aláírások s egy részben, iskolai pénz-tárnok martonosi Pálfi Sándor atyánkfiak kezébe be is fizetett adakozások névsorát, úgy, a mint az alább következő s a gyűlés eloszlása után mind a sorrendet, mind a bediktált összeget illetőleg csak is egyetlen egy positioiban módosított aláírási iv mutatja: egy református ember, sz. kereszturi egyik orvos t. Lengyel József úr nyitá meg 50 osztrák forinttal, mindenestől fogva példánul adván önmagát, a nagy apostol intéséhez hiven Tit. II. 7. a jó cselekedetben, hogy megtanulják a „mieink is“ — a kiknek illik — hogy jó cselekedetekkel járjanak elől a szükséges hasznokra Tit. III. 13; az az ember, a ki közép-tanodáink 25 év óta ingyen orvosa, és a ki most is a gymnasium építésének szent ügyét jótékonyágával és jó tanácsaival egy-aránt kész szolgálni, a mit a nyilvánosság terén is megemlíteni a milyen kedves, éppen olyan mulba-tatlan kötelességünknek tartottuk. Suum equie. Lengyel József úr után Konez Lajos úr állott fel és fizetett a szent czélra ott a helyszínen 100 osztr. forintot, s egyszersmind igéré, hogy egy építendő szobát saját költségén fölszerel, t. i. padimentum-mal, kemenczével, ajtóval és ablakokkal ellát, mely illetén ajánlatával fényesen bebizonyítá, hogy melő rokona a vallásközösségünk szívében magának halhatatlan emléket emelt néhai Konez János hit-béli atyánkfiának; Konez Lajos úr után felszólt a lelkes Jakabbázi Zsigmond, igérvén 100 osztrák forintot és 100 o. forint áru cserepet, utána gróf Haller József úr igért a maga részéről 100 s gróf-néja sz. Kis Anna ö nagysága részéről szintén 100 s frtot erd. urbéri kötelezvényekben, s egyszersmind azt is igéré, hogy élire fog állani egy a tanodai építkezések számára leendő, s úgy egy ezer osztrák forintot behozandó sorsjáték szervezésének, mely illetén ajánlatát a gróf úrnak az értekezleti gyűlés nagy köszönettel és helyesléssel fogadván, az ez ügyben szükséges további lépések megtétele-re az indítványozó gróf úr elnöklete alatt egy bizottságot nevezett ki; gróf Haller József úr után felállott b. Gamera Gusztáv ö mlga, közép-tanodánk ezen több évek óta patronusa, s befizetett pénztárnokunknak a szent czélra 50 o. forintot,

ezután jött elnöklő főkirálybíráknak mlgs Dániel Gábor úrnak 200 frtot tevő és minden nagy szavaknál szobban beszélt javálatá; de hagyjuk beszélni magát az aláírási ívet és a rajta levő számokat a mint sorban következnek:

A sz.keresztúri unitárius gymnasium tovább építésére, decz. 14-én, 1867-ben, részint aláírtak, részint adakoztak, a mint következők: Lengyel József 50 frtot, Konez Lajos egy szoba felszerelése mellett fiz. 100 frt, gr. Haller József és neje erd. urbéri kötelezvényekben 200 frt, b. Gamera Gusztáv fiz. 50 frtot, mlgs Dániel Gábor úr 200 frt, Török Albert fiz. 10 frt, Gyárfás Domokos 20 véka szemes törökbúzáat egy szép levél kíséretében, Szűcs Márton havanként egy évig 3 frt, összesen: 36 frt hasonlóan egy szép levél kíséretében, Dr. Fejérvári fiz. 20 frt, Marosi György 40 frtot, Nánjánfalvi Nagy Zsigmond most 10-et befizetett, újkör ismét 10-et fizet, összesen 20 frt, Árkosi Dénes esperes 25 frt, Török Sámuel 20 frt, Inczei Dénes 20 frt, Árkosi Mózes 20 frt, Az ifjusági kölcsönös-egylet 10 frt, Vizi László 5 frt, Sándor Lajos 10 frt, Jakab Sándor fiz. 6 frt, Gálfi Sándor 30 frt, Török Pál csekefalvi fiz. 1 frtot, Gombos Samu 6 frt, Sándor János 6 frt, Gálfi Samu 6 frt, Barabás József 10 frt, Jakab Gergely 5 frtot, Pálfi Sándor 25 frtot, Bereczki Zsigmond 10 frtot, Szentpáli Sándor 5 frtot, Varga Zsigmond 5 véka törökbúzáat és 5 frtot, Kovács Lajos 8 véka törökbúzáat, Enklai Török József fiz. 2 frt, Gálfi Ferencz 10 frt, Török Áron 5 frt, Elekes József fiz. 5 frt, Kovács Imre ígért 4 véka törökbúzáat, s e mellett fizetett 2 frtot, Szabó Pál fiz. 1 frtot, Ürmösi Sámuel 2 frt, Bartha György 2 frt, Gyöngyösi Áron 5 frt, Ferenczi József 6 frt, Pálfi Sándor újfalvi 10 frt, Végh Benjámin 15 frt, Marosi János 5 frt, Medeseri András Pál 4 véka törökbúzáat, Lőrinczi Gergely 10 frt, Nagy Sándor sz.keresztúri 4 véka törökbúzáat, Pálfi Mihály gagyí 50 frt, Rafay Domokos 10 frt, Pap Samu 4 frt, Osváth Márton 2 frt, László Péter fiz. 2 frtot, Kozma Elek 2 frtot, László Antal 2 frtot, Geréb Sándor 4 véka törökbúzáat, Kádár László 4 véka törökbúzáat, Pálfi Lajos 10 frt, Sándor Mózes 10 frt, Szabó Domokos fiz. 5 frt, Csépi Lajos 4 véka törökbúzáat, Gagyí Dénes 5 frt, Nagy Sándor karácsonfalvi pap 5 frt, Bemher Mózes 2 köböl zab és a helyszínen fizetett 1 frtot, Csókfalvi Hadnagy András fiz. 3 frtot, Szüvérdi József fiz. 10 frtot, Péterfi Samu 5 frt, Kátana Sándor 10 frt, A székely-keresztúri tanodái ifjuság az értekezlet bezártig aláírt összesen 11 frt 15 krt. A tiszta pénzbeli egész összeg teszen tehát 1103 frt és 15 krt o. értékben, ebből kész pénzben befizetődött a helyszínen 218 osztr. frt erdélyi urbéri kötelezvényekben ígértetett 200 frt, törökbúzá 57 véka, zab 2 köböl.

Ezzel az aláírással és adakozással kapcsolatban, sőt éppen ennek minden az ügy által közlebről érdeklettek részéről leendő tovább folytatása és célhoz jutató kiegészítése végett a méltóságos E. K. tanácsnok idei 354. sz. alatt kelt engedélye folytán kéregető biztosokat nevezett ki az értekezlet Maros-Keresztúr, Udvarhely, F.-Fejér és Sepsi-Miklósvárköri egyházközségeinkben, a kik a hivatás részint építési anyagoknak, részint pénznek, vagy pénzre tehető gabonánaknek, a kizárható leg-leendő adományozására serkenték, biztásák. Megállapodás történt abban is, hogy értekezleti elnökök mlgsa szólítsa fel elnöklő az adakozásra mindazon egyéneket, a kik bárha a fennebb említett egyházközségeinkben nem laknak is, de ennek az intézetnek egykoron növendékei valának, s jelenleg életben és áldozni képes vagyoni állásban vannak, hogy hálás kegyeletüket tetteges áldozattal is mutassák meg — mint a hogy teszik ezt főleg az angolok — azon nevelő intézet iránt, a melynek — legalább egy nagy részük — mind szellemi kiképzetésüket, mind az által nyert anyagi jóllétüket és vagyonosodásukat köszönhetik.

Az értekezlet végeztével értekezleti elnök ő mlga egy fényes ebédet adott igazgatótanár Marosi Gergely atyánkia szállításán, a melyre az értekezletnek 100 at meghaladó tagjaiból, a kik mindnyájan hivatalosak valának, mintegy 70 en jelentek meg, és a hol a lelkes felköszöntések természetesen, hogy nem hiányoztak.

Igy folya le ez az értekezleti gyűlés, mely örvendetes bizonyosága vala annak, hogy nemzetünk fia — ezen vidéken is — vallás- és rangkülönbség nélkül nagy érdekléssel viseltetnek a nevelés és oktatás fontos kérdése iránt, és a melyben, a kik vagy személyes megjelenésükkel és adakozásaikkal, vagy írásba tett ajánlataikkal megjelentek: fogadják szives köszönetét e sorok írójának a nyilvánosság terén is az érdeklött tanodának, s általában a népnevelés szent ügyének nevében; fogadják különösen értekezleti elnök ő mlga, a ki sokoldalú hivatalos elfoglaltatásai dacára is ez ügyben ide Sz.-Keresztúrra több ízben lefáradott és napokat itt töltött, és fogadják vele együtt azon különböző vallásfelekezeti ugyan, de a népnevelés és nemzeti miveltetés életbevágó és mindnyájunkat egyformán érdeklő kérdésében velünk egyetértő és együtt érző atyánkfia, a kik az értekezleten megjelenni sziveskedtek, s e megjelenésükkel s az adakozásban való nagy részvételükkel fenyesen megmutatták, hogy jel-szavuk im ez: „A baha minden előtt.”

Az ezután bejövő adományokat is lehetőségig specifiálva, a nyilvánosság elé juttatni, s ezáltal

róluk mintegy nyilvános számadást adni el nem mulasztandjuk, ha a nagyon tisztelt szerkesztőség becses lapja hasábjain azoknak a köztudott érdeklőben helyet juttathat, a mire közéletünk nevében egész tisztelettel és bizodalommal fel is kérjük.

Egy, az értekezleten jelen voltak közül.

U. I. Az értekezlet után következő napon érkezett meg ugyancsak a fennebb leírt építkezési szent cselra egy aláírási-iv Kolozsvárról, a melyet unitárius papjelölt s egyszersmind másodéves jogász, Derzsi József, hordozott körül a kolozsvári unitárius főiskolában, s tölletett be 189 aláíróval, a kik között ő maga áll legelő 5 osztr. frttal és a kik összesen 113 frtot és 81 krt irtak alá osztr. értékben. Ezt az aláírási-ivet is másolatban ide mellékelve küldöm. Az ívet ugyancsak a körülhordozó lelkes ifju Derzsi József, közéletünknek egykoron növendéke, küldötte be, sz.keresztúri tanodánk seniorához, Gombos Józsefhez, egy az ügy fontosságának és szentségének s a hálás kegyeletnek érzetétől ihletet kebelből származó, s a magasztos lelkesedésnek tüzes nyelvvel irt levél kíséretében, a melyből, nézetem szerint, a nyilvánosság terén is méltó helyet foglalhatnak az itt következő sorok:

„A mit réám bizátok, megtevétem, a mint Isten tennem adá. Összehívám az ifjuságot, beszélék, a mint tölem kitelhetett; m. hó 10-dikén 11 órakor délután elindultam az aláírási-ivel és este 9 ig jártam és beszéltem minden szobában és mindenkinék. Tegnap reggel újból elindultam, bemenék az egyes osztályokba, kértém, könyörögtem, felvilágosítást adtam és — győztem. Ime, itt van az aláírási-iv hű másolatja, meggyőzhet erről. Ott van a hébernek, ott a szolgagyermeknek, ott az osztálytanítóknak, ott az unitárius tanulóknak, ott az unitáriusok igen nagy részének önkényes ajánlata, kikkel csak találkozhattam ily rövid idő alatt. — Meglepi eredmény ez, barátom, oly vegyület mind az adakozóknak, mind az ajánlt összegeknek, mely tiszteletet parancsol s nagy érdeklőséget tanusít, s melynek figyelmes átvizsgálása kimondhatatlan örömmel árasztja el a kebelét. Találkozottak többen, kik körüljárásom alkalmával ezt mondták: „Uram, szegény ember vagyok, még az sem igen van, a mit egyem, de ily cselra adok és mindig adok, egy vagy két nap nem eszem, s az így megtakarított nehány krajczárt oda áldozom.” Van olyan szegény fia, a ki egy havi stipendiumát, a nélkül, hogy meg is szólítottam volna, hozzám jöven, önkényt felajánlá. Ez iv, a maga nemében, nagyszerű. Igazán nagyszerű, mondjuk mi is a lelkes gyűjtővel. Fogadják érte, mind a körülhordozó derék ifju, mind a minden szepre, jóra és nemésre annyira kész nemes ifjuság hálás köszönetét e sorok írójának itt a nyilvánosság terén is az érdeklött tanoda nevében!

Aláírási iv a sz.keresztúri aliskola tovább építése költségeinek fedezésére az unitáriusok kolozsvári főiskolájában decz. 10- és 11-dik napjain 1867-ben körülhordozta Derzsi József. Az adakozók nevei: Derzsi József 5 frt, Kelemen Albert 3 frt, Bedő Dénes id. 2 frt, Sándor Gergely 1 frt, Barabási Sándor 1 frt, Ürmösi Kálmán legid. theol. 50 kr, Marosi Péter 1 frt, Vida Lajos 50 kr, Benkő Mihály 50 kr, Kovács Miklós 50 kr, Csiki László 1 frt 50 kr, Csiki Elek 50 kr, Török Árpád 1 frt, Török Géza 1 frt, Szőrcsei Gáspár 1 frt, Gaal Elek 1 frt, Mathe Sándor 50 kr, Egyed Mózes 50 kr, Radó Mózes 50 kr, Szabó Domokos 50 kr, Iszlai Márton 50 kr, Horváth Albert 1 frt, András Sándor 50 kr, Kovács Dénes 50 kr, Pálfi János 50 kr, Kovács Gábor 2 frt, Török Sándor 1 frt, Török István 10 kr, Sikó Áron 1 frt, Dorkó Dénes 50 kr, Barabás Abel 10 kr, Szathmári Miklós 50 kr, Toók József 1 frt, Péter Lános 20 kr, Zoltán Béla 1 frt, Barabás Sándor 1 frt, Barabás József 50 kr, Bauer Henrik 1 frt, Bedő József 50 kr, Péterfi Dénes 50 kr, Szinte Ferencz 50 kr, Nagy Tamás 50 kr, Nagy Dénes 1 frt, Nagy Károly 20 kr, Mózes János 20 kr, Faluvégi Áron 10 kr, Pataki Lajos 20 kr, Frendel Gyula 1 frt, Lászlóczy György 10 kr, Csécs fiuk 40 kr, Konez Gyula 10 kr, Buzogány János 50 kr, Kocs Dénes 50 kr, Árkosi Antal 30 kr, Tamási Sámuel 50 kr, Nagy Elek 10 kr, Nagy Venczel 10 kr, Szegedi Lajos 20 kr, Csépi János 2 frt 50 kr, Szabó Mózes 50 kr, Végh Máttyás 20 kr, Kovács Géza 50 kr, Csécs József 1 frt 50 kr, Derzsi Károly 1 frt, Fekete György 1 frt, Szederjessi Ödön 50 kr, Pap Antal 20 kr, Kocsis István 1 frt, Csipkés Endre 1 frt, Székely Zsigmond 10 kr, Kis Gy. Sándor 50 kr, Gyöngyösi Béla 1 frt, Kovács János 1 frt, Gelei József 50 kr, Gelei Lajos 50 kr, Fülöp Ferencz 20 kr, Fülöp Pál 10 kr, Pálfi József 50 kr, Árkosi Béla 50 kr, Nagy Gergely 1 frt 2 kr, Pap Sándor 1 frt, Kornya János 50 kr, Kornya Emanuel 50 kr, Máttyás János 10 kr, Rend Domokos 50 kr, Nagy Gábor 20 kr, V. Ürmösi Kálmán 50 kr, Somlyai Lajos 30 kr, Fodor András 50 kr, Bíró Gyula 10 kr, Szász Mihály 30 kr, Boér Lajos 1 frt, Nagy Géza 1 frt, Gaal Sándor ifj. 10 kr, Benecze Dénes 50 kr, Kozma Dimén 50 kr, Kis László 21 kr, Csipkés Árpád 50 kr, Barabás Lajos 21 kr, Csipkés Albert 99 kr, Kovács Mózes 2 frt, Kászoni Lajos 30 kr, Talki István 40 kr, Binder József 30 kr, Csupor János 2 frt, Roszler Viktor 1 frt, Sinczi Lajos 60 kr, Sinczi Sándor 50 kr, Rödiger Gyula 35 kr, Rödiger Ernest 35 kr, Nemes

György 1 frt, Dániel Gábor 1 frt, Zsombori János 30 kr, Egy nő 1 frt, Pollák Samu 30 kr, Gruber Sándor 50 kr, Erkel János 1 frt 50 kr, Székely József 5 kr, Székely Samu 5 kr, Hirschmann Márton 10 kr, Lőrinczi Dezső 20 kr, Veisz Miksa 10 kr, Veinhold József 30 kr, Balogh Lajos 10 kr, Barta Sándor 10 kr, Máté Péter 30 kr, Szabó Ferencz 10 kr, Silber Albert 10 kr, Geng Albert 20 kr, Jenői János 25 kr, Rieman Vilmos 25 kr, Fodor Gyula ifj. 50 kr, Botha Sándor 20 kr, Botha Miklós ifj. 20 kr, Tamási István 30 kr, Ballók Mór 30 kr, Gagyí János 50 kr, Beesák János 50 kr, Molnár Albert 40 kr, Bartók Ödön 20 kr, Binecz Elek 20 kr, Nagy Albert 50 kr, Szigethi Dezső 1 frt, Balló Ottó 10 kr, Svarecz Gyula 20 kr, Teslák György 50 kr, Kis Mór ifj. 1 frt, Dengyel János 10 kr, Dengyel András 10 kr, Boér Károly 5 kr, Kis Dávid 1 frt, Berde Béla 1 frt, Lászlóczy Dani 20 kr, Pakei Lajos 1 frt, Pakei János 50 kr, Ürmösi Ödön 30 kr, Végh Samu 20 kr, Végh Misi 20 kr, Nappendruck Kálmán 1 frt, Keeskeméti Lajos 10 kr, Klósz Mihály 20 kr, Veszprémi Lajos 10 kr, Botár Ferencz 1 frt 25 kr, Hájós Gyula 1 frt, Reich Herman 20 kr, Nagy Endre 30 kr, Csegezi Lajos 50 kr, Nagy Miklós 50 kr, Gál Jenő 50 kr, Ürmösi Miklós 1 frt, Ürmösi Lajos 1 frt, Ürmösi Kálmán 1 frt, Ürmösi Gyula 1 frt, Ürmösi Jenő 1 frt, Gálfi Gyula dr. G. fia 1 frt, VÉR Dezső 1 frt, Barabás József 20 kr, Ürmösi Móriecz 50 kr, Magyarai Géza 1 frt, Magyarai Mihály 1 frt, Kappel Adolf 20 kr, Szabó József 1 frt, Feszt Antal 10 kr, Feszt József 10 kr, Konez Imre 5 kr, Schemel Viktor 10 kr, Molnár Károly 5 kr, Pálfi testvérek 1 frt 20 kr. Egész összeg 113 forint 81 kr o. é.

Ausztria.

Bécs. Podmaniczky, Treffort és Klapka uraknak, a „Presse“ által jelentett meghívásokról a birodalmi miniszteriumok államtitkáraiul, iránytadó körökben mitsem tudnak.

Az új „Presse“ közli Giskra belügyminiszter úr beszédét, melyet az a működési körökben alkalmazott hivatalnokok elfogadása alkalmával mondott. Hangsúlyozza beszédében, hogy az alkotmányosság, s az alkotmányhoz híűség szelleme be kell hogy költözzék a kormányzás körébe. A miniszter úr megkívánja és elvárja hivatalnokaitól, hogy az új rendszer híveinek vallják magukat.

Az „Österr. Corresp.“ a következőket hozza: Haaner közoktatási miniszter úr, hivatalnokai személynének elfogadása alkalmával kinyilatkozatá, miszerint azon szellemben fog tova haladni, hogy az alapörvények megfelelő megoldást nyerjenek, s megkívánja valamennyi hivatalnokától, mikint hasonló szellemben igyekezzenek feladatuk horderejét felfogni.

KÜLFÖLD.

KELETI DOLGOK. Az angol lapok párisi tudósítói nagy fegyverkezéstről tudnak, melyek a francia fegyvertárakban folynak, továbbá, hogy Marseilleben és Toulonban nagy számmal tartatnak készen hajók és katonák, Olaszországba való indulásra. Ugyane tudósítók aggályosnak látják Oroszország magatartását is a keleti kérdéssel szemben.

E magatartásról a következők nyilatkozik a „Herald“: „A keleti kérdés Európá politikai láthatáran szétterül, de még nem láttunk semmi olyast, mit európai veszélynek lehetne mondani. Azon sürgönyök, melyek ide vonatkozólag legújában közzétettek, megoldást sürgetnek, de leginkább mégis Oroszországot, mely mindenkinél inkább érdekelve van ez ügyben. Az orosz császárra nézve ez valójában már nem csupán becsületbeli dolog, mert egész birodalma, északi és keleti Európa közvéleménye által sürgetetik. Visszalépnie lehetetlen, és azt lehet állítani, hogy a beavatkozás rá nézve eszentulra szükségesség. Tanusítja ezt a közzétett diplomatai levelezés. És mintán a „Herald“ az orosz jegyzéknek Krétáról szóló egy-két tételét idézi, következő következtetésre jut: Stanley lord nem hajlandó Nagy-Britaniát ismét belevonásolni a keleti kérdésbe oly alapon, mely különleges érdeket képvisel. Hogy mi fog ez ügyből fejlődni, nem lehet előre megmondani, annyi azonban bizonyos, hogy míg az összes szárazföldi hatalmak abban kötve vannak, Anglia nem kötelezte le magát, kivéve hagyományos változhatlan politikája által, melylyel arra szorított, hogy a portának barátságos tanácsokat adjon behozandó reformokat illetőleg. Végül így szól a nevezett lap: Valjon az elötlünk levő orosz sürgönyökből Európa békejéért és az általános érdekek vesztélyeztetést kell-e kiolvasnunk? A történet megmutatja, hogy e tekintetben elővigyázatosak legyünk. Oroszországra Keleten fontos feladat vár. Angliának személyesen nincs joga az ellen küzdeni, vagy versenygésből előtérbe nyomulni. Oroszország valószínű természetes kitudetését Közép-Ázsiában, hol jelenléte általánosságban véve áldás; ellenben Európa keleti részében oly kérdések várnak megoldást, melyek talán fél Európa jövőjét és érdekeit foglalják magukban, melyeket meg kell övni és melyek, mondásuk bármilyen, a török birodalom épségének elismérésevel, fenntartásával vannak azonosítva.

Ugyancsak Oroszországra vonatkozólag írják a kölni lapnak Berlinből: Magántudósítások szerint Oroszország Keletre vonatkozó terveit diplomatai úton kívánja valósítani. Vasúthálózatának bevezetése, melynek teljes bevezése még három-négy évet kíván; pénzügyének hiányzete és a hadsereg fölfegyverkezésében való hiányok, mind oly okok, melyeknél fogva Oroszország nem keresi a háborút. Ez azonban nem akadályoztatja Oroszországot, hogy Keletet folyvást nyugtalanságban ne tartsa, és hogy az európai politika minden eseményeit terveit számára ki ne szákmányolja.

ANGOLORSZÁG. A feniek réme egyre sarkában van az angoloknak, ott is látják, a hol nincs, ott is keresik, hol nyoma sincs, a hol pedig valóban feltűni fejt, oda a rendőrség rendesen akkor érkezik, midőn már hült a helye. A külföldi lapok ily eseteknek hosszú sorát közlik, a melyekből csak egyet kettőt közlünk:

Igy e mult hó derekán bámulatos merészséggel esett rajta a feniek egynehánya a fótai, vagy a foaty tengerparti örtornyának. A fótai öből egy részét képezi a corks kikötőnek, melyet a Lee folyó széles torkolata képez. Két világító torony van az öbőlben; az egyik a nagy szigetre vezető hidat világítja be, a másik a mariuoi földnyelven; az öből lejáratánál van elhelyezve. Ez utóbbi tornyoknak őrségét két tüzér képezte, kik ott feleségestül laktak. Egy este ezen tüzérek egyike családjával thea mellett ült, midőn öt ember lépett be nyugodtan és fölemelt revolverrel ráparancsoltak a tüzérre, ki ijedében thea cseszjét földre hullatta, hogy meg ne mozduljon, megigérték neki, hogy mi bántása sem lesz, és csak a lökészetet viszik el magukkal.

A másik tüzér, ki e közben a szobába lépett, szintén letartóztatott, és míg a támadók ketteje revolverrel őrizte a két katonát, addig a másik három a toronyban levő puskákat, kardokat, bombákat, töltéseket s mindenféle tüzéri készletet összehalmozta. Ezt elvégezve nyugodtan a katonák mellé ültek és elbeszélgettek velük: az egyik elmondta az amerikai háboruban viselt kalandjait, másik az ir köztársaság feletti éneket egy dalt, a harmadik meg 12 csövű revolverét mutogatta. Végre megeskertették a katonákat, hogy ellenük nem tanuskodnak, ha a törvényszék előtt találkoznának velük, és hogy az örtornyot hajnalhasadta előtt nem hagyják el. — erre zsákmányokkal együtt elhagyták a tornyot. A tüzérek erre elökeresve néhány tartalékban volt töltényt, zajt füttek, de melyre sehonnan sem kaptak választ. A rendőrség csak más nap került oda, és még az nap több embert helyeztek el a tornyokba, hogy hasonló meglepetéseknek elejét vegyék. A keleti kertületek egyikében kísérlet tetetett egy levélszekrény tartalmának felgyújtására. A tett még idején fedeztetett fel, de ez esetben is ellillantak a tettesek. Decz. 30 dikán egy másik városrészen egy ember fogatott el a légszeszgyárban, állítólag, mert ő egyike azoknak, kik a elerkenweli explosióban résztvettek. Corkból is jelentenek egy feni tettet. Egy fegyverboltot 8 ember egy igen jart utcában kirabolt. A tulajdonost revolverekkel fenyegették, ha nem marad nyugodtan, és ezalatt 60 revolvert és 1500 töltényt hurozoltak el. Az egész 20 perc alatt történt, és ámbár az utca telve volt emberekkel, egyikük sem került kézre. Londonban eddig 40,000 polgár esküdtött fel constablenek.

A Canterburyhoz közel eső favershami löpor-malmok felrobbanását jelentette a távirat. Természetes, hogy ezen esetet is összekötetésbe hozzák a feniek mozgalmával, a nélkül, hogy ezt igazolhatnák. A robbanás ereje borzasztó volt. A tiz angol mértföldnyire fekvő Canterburyban megrengtek a házak és sok ablak bezúzódot. Óriási szilfák gyökereitől kitépettek a földből, egy nehéz gőzkazán, mint madár repült a levegőbe, és a 11 szerencsétlen munkás testéből csak itt-ott volt feltalálható egy rész. A malmok 300 lábnyi széles közfalak és töltések által voltak egymástól elválasztva. Ez utóbbiak azonban haszontalanoknak bizonyultak, mert alig röpült az egyik légbe, ezt egy félpercz mulva a másik és a másik félperczben a harmadik követte. A szerencsétlenség keletkezése alig lesz kipuhatható, minthogy a tanuk áldozatul estek.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A magyar királyi honvédelmi miniszterium valamennyi törvényhatóságokhoz a következő rendeletet intézte: Az 1868 ik évi január 1-től december hó utolsó napjáig az átvonuló katonaságnak az őrmestertől és evel hasonrangu altisztektől lefelé a szállásadók által kiszolgáltatandó ebédért egy napra és egy katoná után a katonai kincstár által fizetendő térítési összeg a cs. k. hadügyminiszteriummal egyetértőleg az egész országra nézve $\frac{3}{4}$ bécsi font marhabúsért 11, azaz tizenegy krajczárral állapították meg. Miről a közönség oly felhívással értesítették, hogy ezen összegnek térítésül lett megállapítását a haladéknél közhírre tevéen, egyszersmind arról gondoskodják, hogy az 1869-ik évi térítési összegnek meghatározhatása t. írtetéből a közönség területen minden katonai átvonuló s egyéb jelentékenyebb és a középárak helyes kipuholására nézve irányadó helyeken 1867-ik évi október hó 1-től jövő 1868. évi szept.

